

всі важливі просторові залежності у взаєминах природи і суспільства, подає необхідні знання про свій народ, територію, природні ресурси, економічний потенціал, місце країни у світі. І ці знання є особливо актуальними в умовах війни, коли українці відстоюють свою територію і захищають кордони. Стратегічно важливою є географічна інформація щодо етнологічного складу населення, демографічної й політичної ситуації в Україні і світі. І державний патріотизм також значною мірою ґрунтується на знаннях про географію своєї країни (Дністрянський, 2023).

Але які б не були програмні вимоги та методичні вказівки, вони будуть здійснюватися насправді лише за умови, якщо вчитель буде досить обізнаний про сутність інтегрованих географічних зв'язків, переконаний в їх необхідності і буде володіти практичними навичками для здійснення їх у викладацькій роботі, це і буде метою дослідження наших подальших педагогічних розвідок.

Використані джерела

Дністрянський, М. (2023). Про суспільне значення географічної освіти й гостру необхідність активізації публічної географії в Україні. [https://www.facebook.com/m.dnister?__cft__\[0\]=AZWV3HrZa1NB1hC4uhhO8ebmgOr5VHEq6QG6EJfaBsuetmZoo8CCcyT60X0M4vGXOfSkEtE AQENw3hsF6xqyGlqNx1oO8JHZGEqSWGCKAhjdaZea1VOTxGCqBkShxSLz1LMEb00WrqOnfCVI4UNQaNcU&__tn__=-UC%2CP-R](https://www.facebook.com/m.dnister?__cft__[0]=AZWV3HrZa1NB1hC4uhhO8ebmgOr5VHEq6QG6EJfaBsuetmZoo8CCcyT60X0M4vGXOfSkEtE AQENw3hsF6xqyGlqNx1oO8JHZGEqSWGCKAhjdaZea1VOTxGCqBkShxSLz1LMEb00WrqOnfCVI4UNQaNcU&__tn__=-UC%2CP-R)

Запотоцький, С. П. та ін. (2022). Модельна навчальна програма з географії 6–9 клас. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navchalni.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Heohrafiya/Heohrafiya.6-9%20kl.Zapototskyi.ta.in.06.05.22.pdf>

Методичні рекомендації щодо навчання географії в умовах воєнного стану. <https://undip.org.ua/news/strong-metodychni-rekomendatsii-shchodo-navchannia-heohrafi-iv-umovakh-voiennoho-stanu-strong/>

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ПРОЦЕСІ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Нікольська Ніна,

старший науковий співробітник
відділу порівняльної педагогіки
Інституту педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

nina777-07@hotmail.com

Завдяки дослідженням, які показують, що вивчення другої мови надає переваги майже кожному, школи в усьому світі шукають способи надати ці переваги своїм учням. Однією з тенденцій навчання в двомовній освіті є методологія CLIL. Щоб

скористатися перевагами цього інтегративного підходу, вчителі та адміністрація шкіл потребують глибокого розуміння теорій, що лежать в його основі, а також належної підготовки щодо того, як застосовувати ці теорії конкретними способами у своєму закладі.

CLIL (Content and Language Integrated Learning) означає одночасне вивчення інших предметів (наприклад природознавство, історію чи літературу) та вивчення мови, наприклад англійської, інтегруючи обидва предмети. Визначення є широким, оскільки інтеграція може відбуватися багатьма різними способами. Переваги CLIL можна побачити з точки зору культурної обізнаності, інтернаціоналізації, мовної компетенції, підготовки як до навчання, так і до трудового життя, а також підвищення мотивації. Хоча CLIL може бути найкращою методологією для викладання та вивчення мов у багатомовній Європі, література показує, що залишається нестача матеріалів типу CLIL, а також брак програм підготовки вчителів для підготовки вчителів мови та предметів до викладання CLIL. Теорія може бути надійною, але залишаються питання про те, як теорія перетворюється на практику в класі.

Отже, урок CLIL не є уроком мови та не є предметним уроком, який транслюється іноземною мовою. Відповідно до навчальної програми 4Cs (Coyle 1999), успішний урок CLIL має поєднувати такі елементи:

Зміст — розвиток знань, навичок і розуміння, пов'язаних із конкретними елементами визначеної навчальної програми. Комунікація — використання мови для навчання під час навчання використання мови. Пізнання — розвиток навичок мислення, які пов'язують формування понять (абстрактного та конкретного), розуміння та мову. Культура — контакт з альтернативними перспективами та спільним розумінням, що поглиблює усвідомлення інших та себе.

На уроці CLIL слід поєднувати всі чотири мовні навички. Навички розглядаються у такий спосіб: аудіювання — це звичайна діяльність, життєво важлива для вивчення мови, читання з використанням змістовного матеріалу є основним джерелом інформації, говоріння зосереджується на плавності, письмо це ряд лексичних дій, за допомогою яких граматику відпрацьовується.

- Для вчителів, які вивчають ELT, уроки CLIL мають такі характеристики:
- Інтегруйте мову та навички, а також рецептивні та продуктивні навички;
- Уроки часто базуються на читанні або прослуховуванні текстів/уривків;
- Мовний фокус на уроці не враховує структурне оцінювання;
- Мова функціональна і продиктована контекстом предмета;
- До мови підходять лексично, а не граматично;
- У типах завдань враховуються стилі учнів.

Отже, у багатьох відношеннях урок CLIL схожий на урок інтегрованих навичок ELT, за винятком того, що він охоплює вивчення мови, проводиться вчителем, який знає методологію CLIL, і базується на матеріалі, безпосередньо пов'язаному з предметом, що базується на змісті. На уроці CLIL вивчаються і зміст, і мова. «Підхід» CLIL не дуже далекий від гуманістичного, комунікативного та лексичного підходів в ELT і має на меті керувати обробкою мови та підтримувати створення мови так само, як курс ELT, навчаючи технікам використання текстів і структур для читання або аудію-

вання підтримка усної чи письмової мови. Працюючи з текстами, де найкращі тексти супроводжуються ілюстраціями, щоб учні могли візуалізувати те, що вони читають. Працюючи іноземною мовою, учням потрібні структурні маркери в текстах, щоб допомогти їм зорієнтуватися в змісті. Ці маркери можуть бути лінгвістичними (заголовки, підзаголовки) та/або схематичними. Після визначення «основних знань» можна проаналізувати організацію тексту.

Тексти часто зображують схематично. Ці структури відомі як «основи ідей» або «діаграми мислення» і використовуються, щоб допомогти учням класифікувати ідеї та інформацію в тексті. Типи діаграм включають деревоподібні діаграми для класифікації, груп, ієрархій, блок-схеми та часові шкали для послідовного мислення, як-от інструкції та історична інформація, табличні діаграми з описом людей і місць, а також їх комбінації. Структура тексту використовується для полегшення навчання та створення вправ, спрямованих як на розвиток мови, так і на знання основного змісту.

Очікується, що учні зможуть відтворити суть тексту своїми словами. Оскільки учням потрібно буде використовувати як просту, так і складнішу мову, оцінювання мови не передбачається, але вчителю варто виділити корисну мову в тексті та класифікувати її відповідно до функції. Учням може знадобитися мова порівняння та контрасту, розташування чи опису процесу, але також можуть знадобитися певні дискурсивні маркери, прислівникові фрази чи прийменникові фрази. Також можна приділити увагу словосполученням, виразам і усталеним фразам, а також предметній та академічній лексиці.

МЕТОД РОБОТИ З ПІДРУЧНИКОМ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЖИТТЄВИХ НАВИЧОК ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Новосьолова Валентина,

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
відділу навчання української мови та літератури,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

gibusya@ukr.net

У зв'язку з актуальними викликами глобалізації та інтеграції України у світовий простір, які посилюються в умовах військової агресії Росії, підручник як освітній ресурс зазнає постійної трансформації своїх освітньої, виховної, розвивальної, дослідницької функцій. Оскільки освіта в Україні змінюється згідно з новими реаліями, такими як війна, невчасний друк паперових варіантів навчальних книжок, перебування значної кількості учнів та учениць за кордоном тощо, це призводить до необхідності постійного оновлення змісту підручників та методик їх викладання.